

Bezpečnost

Co dělat...? aneb Přípravenost menších

Povodně jsou jednou z nejčastějších mimořádných událostí, se kterými se naše obce na svém území potýkají. Z toho důvodu by měla připravenost na ně hrát zásadní roli při zvyšování odolnosti obce a ve snaze připravit občany na náhlé ohrožení.

Soňa Cempírková

Všechna opatření, která obce v rámci ochrany před povodněmi provádějí, lze rozdělit do čtyř fází. Jedná se o preventivní opatření, reakci na povodně zahrnující jak situaci v nebezpečí povodně, tak při samotné povodni a nakonec obnovu po povodni. Stručný náhled do základních povinností obce ve všech těchto fázích je uveden dále.

Prevence a připravenost na povodně

Připravenost obce na povodně je nejdůležitější a také nejsložitější součástí povodňové ochrany. Předcházení rizika povodni a příprava občanů na povodňové situace je mnohem účinnější ochranou než reakce na již vzniklou situaci. Z podstaty věci je nutné provádět tato opatření již v době, kdy žádná povodeň nehrozí. Orgány obce i občané mají tedy často tendenci celou situaci podceňovat. Ti první však za přípravu občanů zodpovídají ze zákona a v zájmu občanů by mělo být, aby své životy, zdraví a majetek také ochránili.

Schéma činností obce v této fázi

- Zpracování povodňové dokumentace obce
- Povodňové orgány – obsazení povodňové komise
- Příprava na provedení evakuace (ubytování, stravování, doprava)
- Zajištění kontaktů a spojení na členy komise a další subjekty povodňové ochrany
- Vytváření hmotných povodňových rezerv (čisticí prostředky, písek)
- Výcvik a vzdělávání odpovědných pracovníků
- Zajištění finančních zdrojů (dotace, vlastní rezervy)

Rozdíl mezi preventivními a přípravnými opatřeními spočívá v době jejich provádění. Preventivní jsou zaměřena na zmírnění následků nějaké možné budoucí povodně (čištění koryt, vzdělávání obyvatelstva), kdežto přípravná již znamenají konkrétní přípravu na hrozící povodeň (například povodňové prohlídky, technická příprava).

Z povinnosti provádět tato opatření vyplývá obci řada úkolů. Obec jakožto orgán odpovědný za plnění opatření v ochraně obyvatelstva při mimořádných událostech má tuto povinnost i v případě, že v obci zjevné riziko povodni neexistuje. S možností vzniku povodně tedy musí počítat každá obec, a přestože na jejím území zjevné riziko nehrozí, měla by být připravena zpracovat alespoň povodňovou knihu. Obec ovšem v takovém případě nemůže být nucena povodňová opatření provádět. Je třeba si však uvědomit, že existují typy povodni,

obcí na povodně

u kterých nelze stoprocentně říci, zda na nějakém území vzniknout mohou, nebo ne. Povodňová kniha slouží jako pracovní deník povodňových orgánů určený k zaznamenávání všech přijatých opatření, příkazů či jiných důležitých záznamů o průběhu povodně. Je také důležitým podkladem pro uznatelnost nákladů na opatření anebo případně podkladem pro závěrečnou zprávu.

Pokud je obec zjevně ohrožená povodněmi, měla by kromě povodňové knihy dále zpracovávat ještě povodňový plán a závěrečnou zprávu. Povodňový plán dokáže významným způsobem usnadnit koordinaci sil a reakci na povodně, ale jeho zpracování je na posouzení každé obce. Závěrečná zpráva se zpracovává do tří měsíců od ukončení povodně a slouží jako vyhodnocení proběhlé povodně zahrnující opatření, průběh, škody i náklady na opatření. Informaci o zjevném ohrožení území obce povodněmi je možné najít v různých historických pramenech, na internetu nebo povodňových mapách vyšších územních celků.

A kdo je vlastně povodňovým orgánem obce? Povodňovým orgánem obce mimo období povodně jsou všechny orgány obce, v době povodně je to povodňová komise, která může a nemusí být zřízena. V případě, že není zřízena povodňová komise, vykonává její činnosti rada obce, případně starosta. Oproti tomu vodoprávní úřad plní funkci přenesené působnosti v oblasti vodního hospodářství.

V rámci přípravy na povodně by měla obec mít připravena také různá organizační a technická opatření, která

zahrnují například zabezpečení spojení, stanovení odpovědnosti osob, postupů, obsazení povodňové komise, vybavení, stravování, přípravu na provedení evakuace, aktualizaci kontaktů na správce vodních toků a další důležité místa, možnosti nasazení sil a prostředků včetně integrovaného záchranného systému (IZS). Mezi organizační a technická opatření lze zařadit i vytváření hmotných povodňových rezerv, jako je zajištění písku, pytlů, desinfekčních a čistících prostředků, čerpadel či vysoušečů.

Při zajišťování ochrany před povodněmi je třeba myslet i na další subjekty, které při případné povodni budou hrát roli, a prověřovat jejich připravenost. Dále je třeba v průběhu celé povodně kontrolovat i plnění jejich dalších povinností a úkolů. Může se jednat o vlastníky pozemků a staveb v záplavovém území nebo správce vodních toků. Povodňové orgány obce s rozšířenou působností mají vůči povodňovým orgánům ve svém územním obvodu řadu povinností a oprávnění a jsou jim ze zákona nadřizeny. Obec má například nárok žádat nadřizenou obec o zajištění odborného školení pracovníků povodňových orgánů. Četnost těchto školení není stanovena, ale zpravidla by se měla konat po komunálních volbách, případně na žádost obce nebo zjištění nějakého nedostatku.

Všechny náklady, které jsou spojeny s preventivními opatřeními, je možné hradit z různých zdrojů. Opatření k přímé ochraně majetku a občanů může obec hradit z vlastních zdrojů (může žádat o dotace či příspěvky stát, kraje, EU nebo vlastníky majetku). Náklady na povodňové zabezpečovací práce na vodních tocích a dílech nesou jejich správci. Díky preventivním povodňovým opatřením je možné snížit povodňové škody a tím náklady na obnovu po povodni.

Nebezpečí povodně

Nebezpečím povodně je označována fáze průběhu povodní, kdy nastává první stupeň povodňové aktivity (SPA). Na rozdíl od ostatních SPA se ten první nevyhlašuje, ale nastává při nebezpečí přirozené povodně (limitní hodnoty hladiny nebo průtoku na vodním toku) nebo vydáním výstražné informace předpovědní povodňové služby.

Schéma činností obce při nebezpečí povodně:

- Zahájení činnosti hlášené povodňové a hlídkové služby
- Varování a informování občanů a dotčených subjektů
- Příprava na zahájení povodňových zabezpečovacích prací

Fáze nebezpečí povodně se nepovažuje za plnohodnotnou povodeň, proto zatím není zřizována povodňová komise obce. I tak mají povodňové orgány řadu povinností, jako je zahájit činnosti hlášené povodňové a hlídkové služby, sledovat vodní tok a situaci na něm, informovat další dotčené subjekty o nebezpečí povodně a zabezpečit varování osob. S ohledem na situaci a její vývoj je třeba zahájit povodňové zabezpečovací práce (například instalaci zábran, odstranění překážek v korytě apod.) a vše zaznamenávat do povodňové knihy. Varování obyvatel je třeba provádět v dostatečném předstihu, aby nedošlo k ohrožení jejich životů a zdraví.

Povodeň

Samotná povodeň oficiálně začíná až vyhlášením II. nebo III. SPA. Tyto stupně vyhlašují i odvolávají obce pro svůj územní obvod a současně o nich také informují obce nacházející se níže po toku a nadřízený povodňový orgán. Nevyhlášení povodňového stupně neznamená, že by povodeň nezačala (ta je vázána na stavy a průtoky v korytě vodního toku), ale znamená menší oprávnění povodňových orgánů. Oprávnění se neváže ke vzniku povodně, ale

právě k vyhlášenému stupni povodňové aktivity. Bez jejich vyhlášení nemohou být provedena mimořádná opatření a obec musí postupovat běžným způsobem podle správního řádu.

Schéma činností obce při povodni

Vyhlášení II. nebo III. SPA

- Varování a informování o povodni
- Sledování průběhu povodně a prognózy

Povodňová opatření:

- Hlášená povodňová a hlídková služba
- Vykližení záplavových území (území zaplavená vodou mimo koryto toku)
- Řízené ovlivňování odtokových poměrů (manipulace, odpouštění vodních děl)
- Zabezpečení náhradních funkcí a služeb v obci (nouzové ubytování, zásobování vodou, potravinami, energie, humanitární pomoc, doprava)
- Povodňové záchranné práce (spolupráce s IZS – varování, evakuace)
- Povodňové zabezpečovací práce (spolupráce s IZS – stavba hrází, čištění toků)
- Zabezpečení chodu obecního úřadu (např. přesun pracoviště mimo záplavové území)

Při II. SPA je aktivována povodňová komise obce, uvádějí se do pohotovosti prostředky na provádění povodňových zabezpečovacích prací a provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně. Při III. SPA se provádějí zabezpečovací práce, případně záchranné práce a podle potřeby i evakuace.

Povodňové orgány jsou o vzniku a průběhu povodně informovány prostřednictvím předpovědní povodňové služby, kterou zabezpečuje Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) spolu se správci povodí. Další informace obce dostávají od sousedních obcí případně od obcí s roz-

šířenou působností a od hlásné povodňové služby, kterou organizuje sama obec.

Varování obyvatelstva je jedním ze základních opatření obce a zodpovídá za něj starosta. Je provozováno prostřednictvím sirén, SMS, rozhlasu nebo jinými dostupnými prostředky. Nouzově ho lze zajistit prostřednictvím megafoňů, osobním stykem nebo prostřednictvím složek IZS.

Při sledování průběhu povodně je třeba monitorovat zejména aktivní záplavová území (zastavěná území, která mohou být zaplavena vodou), místa, kde voda opouští koryto vodního toku, a další místa, kde by mohly být způsobeny škody.

Bezprostřední povodňová opatření provádí povodňové orgány ve spolupráci s dalšími účastníky povodňové ochrany (vlastníci pozemků a staveb, správce vodního toku, složky IZS) a nadřazené povodňové orgány.

V případě, že už není možné zvládnout povodňovou situaci běžnou činností povodňových orgánů, složek IZS a dalších subjektů, může být vyhlášen jeden z krizových stavů, což umožňuje využít krizová opatření vymezená zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (např. omezení některých práv a svobod). Krizovými stavy, které lze při povodních vyhlásit, jsou stav nebezpečí (vyhlašuje hejtman) nebo nouzový stav (vyhlašuje vláda nebo její předseda při nebezpečí z prodlení).

Obec sama hradí povodňové zabezpečovací a záchrané práce, majetkovou újmu vzniklou v důsledku činnosti či opatření uloženého v době povodně nebo při ochraně vlastního majetku v případě, že vydala příkaz k provedení těchto opatření. Výjimkou je činnost složek IZS, která je hrazena z jiných zdrojů. Tedy například pokud je při záchraných pracích použita složka IZS, její činnost obec nehradí.

Obnova území

Povodeň končí odvoláním II. nebo III. SPA. Obec se v tomto období zaměřuje zejména na zajištění základní infrastruktury a obnovu majetku k zabezpečení základních funkcí obce. Zjišťuje povodňové škody a jejich výši, případně vydává opatření k jejich likvidaci. Důležitou součástí je zabezpečení finančních prostředků na provádění těchto opatření.

Činnosti obce po povodni

- Odvolání SPA a ukončení činnosti povodňové komise
- Dokončení povodňových prohlídek a zjištění rozsahu a výše škod
- Stanovení opatření na jejich odstranění
- Likvidační práce (odstranění nánosů, odčerpání vody, zabezpečení základní infrastruktury...)
- Sanace zdrojů pitné vody
- Zajištění statických posudků a demolic
- Zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti
- Poskytování instrukcí pro chování obyvatelstva a zajištění psychosociální pomoci
- Organizace humanitární pomoci
- Hygienická a protiepidemická opatření
- Odvoz a likvidace odpadu a uhynulé zvěře
- Provést vyúčtování a zajistit financování opatření na odstranění škod a obnovu po povodni

V této fázi je důležité rozlišovat práce likvidační a práce na obnovu území. Je to proto, že u likvidačních prací lze při zadávání veřejné zakázky použít výjimku stejně jako u záchranných prací na zjednodušený postup vyplývající ze zákona o veřejných zakázkách. Výjimka se ovšem netýká prací na obnovu území, kterými jsou například opravy bytového fondu, škol, zdravotnických zařízení atd.

Zdroje na realizaci opatření na odstraňování povodňových škod lze rozdělit do tří kategorií, a to na lidské zdroje (IZS, humanitární pracovníci, nezaměstnaní), věcné zdroje (vlastní, složky IZS, SSHR, humanitární pomoc) a finanční zdroje. U finančních zdrojů rozlišujeme, zda nebyl vyhlášen krizový stav (pojištění, dary, sbírky, pomoc státu) nebo zda vyhlášen byl (rezerva kraje, rezerva státního rozpočtu, státní pomoc, další pomoc stejně jako v případě nevyhlášeného krizového stavu). U každého zdroje bývá přesně stanoveno, na jaký typ opatření nebo účel je možné prostředky použít. Více o konkrétních možnostech financování opatření na www.e-radnice.cz.

Zvýšení informovanosti o problematice povodní u starostů, kteří při své práci nemohou spoléhat na úřední zázemí útvarů krizového řízení, jako je tomu u větších územních celků, by mohlo přispět k celkovému zlepšení ochrany obyvatelstva, životů a zdraví lidí i jejich majetku a přispět i k ochraně životního prostředí. ■

Zdroj: CEMPÍRKOVÁ, Soňa a kol. Co dělat... Povodeň: publikace pro menší obce. Vyd. 1. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2013, 167 s. ISBN 978-80-905615-0-2.

Mgr. Soňa Cempírková,
Centrum pro bezpečný stát, o.s.
www.ochranaobyvatel.cz

